

ESTAT ECOLÒGIC DEL BLOC DEL GAIÀ

Jordi Pijoan i Parellada

1. INTRODUCCIÓ

1.1. EL BLOC DEL GAIÀ

El riu Gaià neix a les rodalies de Santa Coloma de Queralt però és quan travessa el Bloc muntanyós del Gaià que es presenta en el seu estat més salvatge amb nombrosos ràpids, gorgs, rocallissos, salts, cingles i sense cap nucli important de població que pugui alterar de manera important la qualitat d'aquest tram. Aquest espai i els seus voltants l'anomenem Bloc del Gaià. Bona part d'aquesta riquesa ecològica està reconeguda en la Xarxa Natura 2000.

El Bloc del Gaià s'estén per l'est de les comarques de l'Alt Camp, la Conca de Barberà i un petit bocí de la comarca de l'Anoia.

El Bloc muntanyós del Gaià que acompanya el riu constitueix un espai d'una importància faunística cabdal, i és l'hàbitat d'un gran nombre d'espècies escasses i en greu perill d'extinció, protegides per l'actual legislació, les quals troben en aquest sistema muntanyós un dels seus últims refugis.

Aquest Bloc i els seus voltants comprenen un territori de 5 hàbitats de parelles d'àligues cuabarrades (*Hieraetus fasciatus*) i d'àliga daurada (*Aquila chrysaetos*), així com de falcó peregrí (*Falco peregrinus*) i de duc (*Bubo bubo*), entre d'altres (ICRA).

Alguns hàbitats presents en aquest indret són les rouredes ibèriques de roure valencià (codi 9240), els alzinars i carrascars (codi 9340), la vegetació de roques calcícoles (codi 8211), les pinedes de pinassa (codi 9533), aquests últim considerat com de prioritària conservació (ICRA).

A més l'Alt Gaià té un patrimoni cultural força desconegut i abandonat: els Castells del Gaià (Queralt, Pontils, Santa Perpètua, Seguer, Querol, Montagut, Pinyana, Saburella i Selmella).

□ Figura 1: Al fons de la imatge s'observa els Pirineus i la Baixa Segarra, on neix el Gaià. Aquest poc després del seu naixement entra al Bloc muntanyós del Gaià.

1.2. EL BLOC DEL GAIÀ I L'ALT GAIÀ

Alguns autors, com en Josep Iglésies (1930) en el llibre *Delimitació del Camp de Tarragona* i en Josep Santesmases (1981) a *El Gaià. primera part: l'Alt Gaià*, situen l'Alt Gaià des de Pontils fins a la seva capçalera a la Baixa Segarra. D'altra banda, Ignasi Planas en el seu llibre *L'Alt Gaià, entre la Segarra i el Camp* anomena el Bloc del Gaià també Alt Gaià.

En aquest article s'ha optat per parlar de Bloc del Gaià en referència als municipis de Bellprat, Pontils, Querol i una part del Pont d'Armentera.

L'autor d'aquesta comunicació també inclou el Bloc del Gaià dins la unitat de l'Alt Gaià amb l'argument que des de Pontils fins al Pont d'Armentera hi ha una continuïtat paisatgística i les muntanyes que acompanyen al Gaià en aquest tram són les de major cota de tot el seu recorregut.

2. ELS VALORS DEL BLOC DEL GAIÀ SEGONS...

2.1. EL CATÀLEG DEL PAISATGE DEL CAMP DE TARRAGONA

Pel Catàleg, l'Alt Gaià comprèn Pontils, Querol, el Pont d'Armentera, nord d'Aiguamúrcia, sud de Sarral i de les Piles.

Les muntanyes de l'Alt Gaià configuren un sector extens de relleu abrupte format per un conjunt de serres disposades en paral·lel i esteses en direcció nord-est / sud-oest, d'acord amb l'estructura general del relleu que pren la Serralada Prelitoral des del riu Anoia fins a les muntanyes de Prades. El conjunt orogràfic esmentat és una barrera natural que s'interposa entre les planes que l'envolten: la conca de Santa Coloma de Queralt al nord, la plana de l'Alt Camp a ponent i la plana del Penedès al sud i sud-est.

Les serres de Brufaganya i del Comaverd, juntament amb els turons tabulars del sector del Montagut, constitueixen els relleus principals de la unitat. El cim culminant es troba al puig de Formigosa (1.002 m), a llevant del nucli de Querol.

L'àrea de l'Alt Gaià es caracteritza per ser un territori allunyat de les principals vies de comunicació i dels fluxos econòmics més rellevants. Els paisatges naturals predominen arreu i són els que de manera preferent donen caràcter a un espai que manté, però, les restes d'un antic patrimoni històric en les ruïnes d'un bon nombre de castells i masos testimoni d'una pretèrita i rica activitat humana.

El mosaic paisatgístic de l'Alt Gaià està condicionat fortament pel fet de ser una unitat de relleu muntanyós, agrest, i modelat en materials predominantment calcaris. La xarxa fluvial s'ha encaixat en el rocam i ha obert estretes valls on es localitzen els assentaments humans i les activitats agrícoles. Pel que respecta als valors estètics, alguns dels quals també es podrien considerar ecològics, destaca la major part del llit del riu Gaià i dels seus torrents. De nord a sud, l'espai de les ribes del Gaià ha trobat a l'entorn de Pontils la incorporació dels torrents del Riudeboix, del de Sant Magí i del de Biure, on el cabal d'aigua ha augmentat considerablement. El territori, de Pontils a Santa Perpètua, es va tornant progressivament agrest. A Santa Perpètua s'ha assolit un dels màxims espais de bellesa, amb un seguit de sumes, tant naturals com aportades per la presència humana com ara les restes del castell amb la seva magnífica torre i les petites terrasses de conreu. Santa Perpètua avall, el riu continua encaixonat. Més avall s'entra a l'espai més feréstec i espectacular del Gaià: a partir de l'antiga casa de cal Camadall, el riu s'engarjola entre parets verticals de roca, formant una gairebé perfecta U. Un cop passat el gorg Negre, ben a prop de Querol, el riu es va obrint progressivament i les muntanyes es van allunyant de les seves ribes. Tot i així, fins al Pont d'Armentera el paisatge és plenament de muntanya. Un altre espai significat és el que conforma la part oest de la unitat, format pel Montclar, per la serra del Comaverd, el Gogulló, la serra Morena, Selmella i Saburella, una part del qual està inclosa en l'EIN de Saburella. La configuració d'una part d'aquestes muntanyes és de conglomerat (Montclar, Comaverd), i per tant, forma un paisatge de relleus singulars, aspres, despullats, que s'encadenen en la solitud d'aquest espai.

L'altre espai important des del punt de vista estètic (en relació al predomini d'elements naturals) és el petit massís configurat per Ramonet, Montagut, Formigosa, la Rimbalda i que continua fora de la unitat cap al nord a través del puig Castellar i la serra d'Ancosa. La silueta de Montagut i Formigosa és visible des de diversos indrets, des de bona part del Camp de Tarragona, per exemple. Aquest territori és una mena de petit món, que tingué en el passat una vida pròpia. Per aquest motiu està sembrat de masies, la major part avui en ruïnes, i és presidida per l'església de Sant Jaume, que era parroquial. És interessant observar un seguit de camps de conreu (avui ocupats per la vinya) situats entre els 800 i els 900 metres. La serra de la Brufaganya, sobretot la vessant nord, té un interès especial per la presència de la roureda, que es recupera en bona part una vegada abandonada la seva explotació per a llenya. Són d'alt valor estètic els roures centenaris situats a l'entorn de Sant Magí de la Brufaganya. Com a espais d'un valor estètic vinculats amb l'agricultura, hauríem de remarcar les valls allargassades que

trenquen en diagonal el Gaià, de Vallespinosa a Pontils i cap a Sant Magí, que són paisatges de gran bellesa en totes les fases de l'evolució del conreu dels cereals.

Un altre espai significat i diferenciat a partir de la presència de terres de conreus el trobem situat al nord d'Esblada, ocupat pels cereals i recentment també per la vinya. De terres més aviat fosques, vermelloses, en pujar del sud resulta un espai suau i amable després de passar la zona muntanyosa del Gaià.

□ Figura 2: El poble de Santa Perpètua amb l'església i la torre del segle X.

□ Figura 3: El castell de Pinyana és un dels castells que segueixen el riu Gaià.

2.2. LA XARXA NATURA 2000

La Generalitat va aprovar el 2006 definitivament la Xarxa Natura 2000. Un d'aquests espais aprovats a Europa és el Sistema Prelitoral Central, de 19.649 ha, una de les àrees protegides de major extensió de la Catalunya meridional. El 56% de la superfície del Bloc del Gaià ha estat inclosa dins la Xarxa Natura 2000. Amb el nom de Sistema Prelitoral Central es proposa una vasta àrea que s'estén des de la serra de Comaverd, la serra de Brufaganya, la serra de Queralt i la serra d'Ancosa, una part ja fora dels límits del Camp de Tarragona, i que entra en contacte amb el sistema de les Capçaleres del Foix. Aquest conjunt muntanyós configura una gran àrea de conservació de la biodiversitat en el sector central de la Serralada Prelitoral, amb un valor estratègic a causa de la seva situació en un nus orogràfic que cap al sud es perllonga pels relleus del Montmell, del massís de Bonastre i del Baix Gaià fins arribar a la costa. La justificació perquè sigui Xarxa Natura és que aquest espai és lloc d'interès comunitari per diverses espècies (LIC) i zona d'especial protecció per a les aus (ZEPA) (directiva aus 79/409/CE).

Aquest espai el forma un total de 18 municipis però només en dos d'aquests, Querol i Pontils, representa el 45 % de l'espai. Així, per exemple, el major municipi en hectàrees incloses al Sistema Prelitoral Central és Querol, amb el 24 %; per tant Querol té protegides dins Xarxa Natura 2000 4.784,8 ha, un 65% del municipi.

Espècies d'interès en aquests espai: (Font: <http://mediambient.gencat.cat>)

Codi i nom de l'espai ES5110015 Sistema Prelitoral Central

Hàbitats

- 5110 Boixedes xerotermòfiles permanents, dels vessants rocosos
- 6220 Prats mediterranis rics en anuals, basòfils (*Thero-Brachypodietalia*)
- 8210 Costers rocosos calcaris amb vegetació rupícola
- 9240 Rouredes ibèriques de roure valencià (*Quercus faginea*) i roure africà (*Quercus canariensis*)
- 92A0 Alberedes, salzedes i altres boscos de ribera
- 9340 Alzinars i carrascars
- 9530 Pinedes submediterrànies de pinassa (*Pinus nigra* ssp. *salzmannii*)
- 9540 Pinedes mediterrànies

Aus

- *Anthus campestris* Trobat. Bisbita campestre
- *Aquila chrysaetos* Àliga daurada. Àguila real
- *Bubo bubo* Duc. Búho real
- *Calandrella brachydactyla* Terrerola vulgar. Terrera comú

- *Caprimulgus europaeus* Enganyapastors. Chotacabras gris
- *Circaetus gallicus* Àliga marcenca. Águila culebrera
- *Emberiza hortulana* Hortolà. Escribano hortelano
- *Falco peregrinus* Falcó. Halcón peregrino
- *Galerida theklae* Cogullada fosca. Cogujada montesina
- *Hieraetus fasciatus* Àliga cuabarrada. Águila perdicera
- *Hieraetus pennatus* Àliga calçada. Águila calzada
- *Lullula arborea* Cotoliu. Totovía
- *Oenanthe leucura* Còlit negre. Collalba negra
- *Sylvia undata* Tallareta cuallarga. Curruca rabilarga

Invertebrats

- *Cerambyx cerdo* Banyarriquer del roure
- *Lucanus cervus* Escanyapolls, Cèrvol volant. Ciervo volante
- *Graellsia isabellae* Graellsia. Graellsia

Amfibis i rèptils

- *Mauremys leprosa* Tortuga de rierol. Galápagu leproso

Mamífers

- *Miniopterus schreibersii* Ratpenat de cova. Murciélagu de cueva
- *Myotis emarginatus* Ratpenat d'orelles dentades. Murciélagu ratonero pardo
- *Rhinolophus ferrum-equinum* Ratpenat gran de ferradura. Murciélagu grande de herradura
- *Rhinolophus hipposideros* Ratpenat petit de ferradura. Murciélagu pequeño de herradura

Aquest espai Xarxa Natura ara també és PEIN (Pla d'Espai d'Interès Natural). Fins l'any 2006 els 3 espai PEINS eren:

2.2.1. Antic PEIN Saburella (1.784,38 ha)

Petit espai situat a la conca alta del Gaià, que com la plana d'Ancosa es caracteritza per constituir un territori de transició entre les serres prelitorals i les conques centrals catalanes. Això queda perfectament reflectit en el paisatge vegetal, característic de les terres al límit entre el país del carrascar continental i de l'alzinar amb marfull litoral. Aquest espai s'inclou en el PEIN pel seu interès faunístic, a l'acollir un gran nombre d'espècies de la fauna pròpia de les garrigues i rocams mediterranis. La zona es caracteritza per una presència humana reduïda, raó per la qual abunden el conill, la perdiu i els seus predadors.

2.2.2. Antic PEIN Ancosa Montagut (3.377 ha)

L'interès d'aquest espai rau bàsicament en fer de transició entre el Sistema Mediterrani Central i la Depressió Central Oriental. Aquesta peculiar situació geogràfica queda reflectida tant a nivell bioclimàtic com biogeogràfic i és un exponent de la seva singularitat i diversitat. Així mateix, la serra d'Ancosa presenta l'interès de reunir en un mateix espai, juntament amb els elements predominants mediterranis, alguns elements submediterranis propis de les terres més humides. De la fauna, en destaca la singularitat de determinades espècies d'invertebrats, rars i endèmics.

□ Figura 4: A nombroses obagues podem trobar el característic boix grèvol.

2.2.3. Antic PEIN Serra Miralles-Queralt

La serra de Miralles-Queralt presenta l'interès de constituir un espai de transició entre les últimes digitacions dels altiplans centrals i les serres prelitorals centrals. L'espai reuneix un conjunt orogràfic d'especial interès per presentar un vessant interior de matís continental i un vessant meridional de matís marítim. El mantell vegetal, format essencialment per boscos, i les formes de relleu particulars, determinen una unitat fisiogràfica de notable interès paisatgístic. Cal remarcar l'interès de la fauna cavernícola, amb algunes espècies endèmiques.

2.3. EL PLA TERRITORIAL DEL CAMP DE TARRAGONA

El Pla Territorial del Camp de Tarragona classifica bona part del Bloc del Gaià com a sòl de valor natural o de connexió.

Així per exemple el Pla justifica d'aquesta manera el fet de no fer passar la nova C-37 pel Bloc del Gaià:

En aquest sentit, l'alternativa de la C-37 actual representa un perjudici més elevat, ja que el pas per aquestes zones protegides és molt més gran en longitud, i no correspon a un coll de muntanya, de forma que no pot resoldre's amb una solució única tipus túnel.

També el Pla intenta posar ordre al desgavell urbanístic de determinades zones d'aquest espai, un aspecte que es tractarà més endavant:

Entre les estratègies específiques per a determinades àrees especialitzades que s'expliquen més endavant, cal destacar la necessitat de definir de quina manera es reconduïx la situació urbanística de Querol amb unes extensions immenses encara per desenvolupar d'urbanització de baixa densitat que contradiuen fortament els principis d'una ordenació eficient i sostenible. Per als sectors residencials Mas Vermell, Ranxos de Bonany i la resta d'àmbits forestals que s'assenyalen en els plànols d'ordenació al municipi de Querol, l'estratègia de reducció o extinció amb l'objectiu de reduir la gran dimensió de sòl residencial especialitzat que contradiu els principis de compacitat i contigüitat amb els nuclis urbans, d'estalvi i utilització eficient del sòl i de facilitar el transport públic mitjançant la polarització i la compacitat dels assentaments. Això sens perjudici que pugui concentrar-se una part de l'aprofitament en posicions de sòl de protecció preventiva amb elevada consolidació d'edificacions.

3. EL RIU GAIÀ AL BLOC DEL GAIÀ

Fins fa pocs anys les anguiles i les llúdrigues nedaven per les aigües del Gaià. Però el desenvolupament de la societat, els interessos econòmics i el poc interès per la naturalesa va fer que el Gaià es convertís el 1975 en un riu que ja no arriba al mar. Ara les anguiles ja no poden pujar pel riu perquè ja no n'hi ha i si n'hi hagués es trobarien amb la presa del Catllar que subministra tota l'aigua del riu a Repsol.

Les llúdrigues ja han desaparegut per la caça de fa unes dècades i també per la pèssima qualitat de l'aigua abans que es construïssin les depuradores i es controllessin els abocaments.

Actualment l'estat ecològic de l'aigua, en general, és bastant bo (taula 1), amb un índex FBILL de 7 sobre 10 al seu pas per Querol; fruit dels nombrosos torrents que provenen de Vallespinosa, Sant Magí, la serra de Queralt, Esblada, Montagut, que multipliquen per 7 el cabal del riu al seu pas per Santa Coloma de Queralt. Aquests valors contrasten amb l'aigua de menys qualitat del riu just després de la depuradora de Santa Coloma de Queralt (índex FBILL de 2) i les granges.

El bosc de ribera en alguns trams arriba a un estat excel·lent (índex QBR=100/100). Està format per: pollancre, avellaners bords, freixes, salzes... (*Populus nigra*, *Populus alba*, *Corylus avellana*, *Fraxinus angustifolia*, *Salix alba*, *Salix ciner*...). També altres espècies al voltant del bosc de ribera, com ara boix, alzina, roure de fulla estreta, pi blanc, boix grèvol, arç, mallenguera, servera, aurons...

Pel que fa als peixos, convé destacar la presència de barbs.

TAULA 1: ÍNDEXS DE L'ESTAT ECOLÒGIC DEL RIU GAIÀ			
Gaià	IHF	QBR	FBILL
Abans EDAR	74	45	3
Després EDAR	69	35	2
Querol	88	100	7

Font: de l'autor.

L'índex hàbitat fluvial (IHF) determina si el medi té les característiques suficients per ser un hàbitat ric en espècies.

L'índex de qualitat del bosc de ribera abans de l'EDAR és inferior a després ja que aquest punt es troba més afectat per l'activitat perquè es troba més a prop del poble. Al punt de mostreig de Querol l'estat del bosc de ribera és molt bo perquè és una zona amb poques perturbacions a causa de l'abandonament de l'agricultura i per ser una zona no freqüentada.

Els índexs de qualitat fluvial són bons, per tant tenim un hàbitat suficientment variat per haver-hi diferents espècies que utilitzin diferents estratègies.

L'índex FBILL abans de la depuradora ja és dolent; això potser a causa de les nombroses granges de porcs presents en la zona i alguns nuclis habitats aigües amunt que no formen part de la xarxa de clavegueram de Santa Coloma. Després de l'efluent la qualitat biològica del riu encara baixa més (taula 2), fins a 2. Amb gran presència de *Chiromidae* vermells que determina la gran presència de matèria orgànica a l'aigua. Aigües avall l'índex augmenta fins a 7 ja que el cabal del riu augmenta fins a 7 vegades i durant el seu recorregut s'autodepura i la manca de nuclis de població importants fa que es pugui mantenir una bona qualitat; però això no sempre és així, com més endavant es discuteix.

□ Figura 5: El riu Gaià al seu pas per Querol presenta uns índexs ecològics bons.

TAULA 2: ESTACIÓ DEPURADORA D'AIGÜES RESIDUALS (EDAR) DE SANTA COLOMA DE QUERALT	
Situació latitud	41°31'33" Nord 1° 23'35" Est
Data de funcionament	29/04/1994
Cens 2007	3.058 habitants, 100 % població sanejada
Població equivalent	4.666 habitants equivalents
Capacitat tractament	1.000 m ³ /dia
Sortida efluent	868 m ³ /dia
DQO sortida	59 mg/litre

Font: ACA

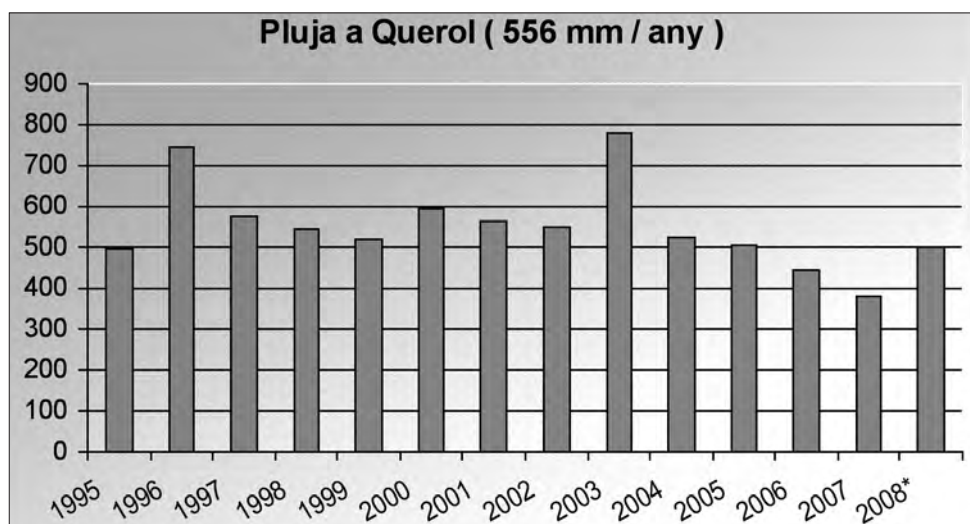
L'aigua de l'EDAR de Santa Coloma no és una aigua extra que s'aboca al riu si no que és una aigua que prèviament se li ha "robat" al riu (dels aqüífers) i que ara li tornem però empitjorant la qualitat.

3. LES AMENACES DEL BLOC DEL GAIÀ

3.1. LA QUALITAT DE L'AIGUA DEL RIU GAIÀ

El riu Gaià ve condicionat pel nucli urbà i industrial de Santa Coloma de Queralt, de més de 5.000 habitants equivalents. La qualitat de l'aigua de l'EDAR compleix la Directiva d'abocaments al medi i visualment presenta un aspecte correcte tenint en compte que és una depuradora biològica tradicional sense terciari, aquest fet fa que presenti aquest índex FBILL força baix.

Gràfic 1: precipitacions al poble de Querol

*2008, comptabilitzats només 10 mesos. Font: de l'autor.

Com hem dit, el riu es recupera amb els afluents i amb l'autodepuració, però en els últims anys, coincidint amb una època seca (gràfic 1) i per tant amb menys cabal, han aparegut episodis d'una terbolesa estranya. En la confluència del riu Gaià amb el torrent de Vallespinosa a l'alçada de Pontils en determinades èpoques de l'any apareix un precipitat terbolós que acompanya el riu fins al Pont d'Armentera. Aquesta terbolesa, a priori, sembla que no afecti els índexs biològics de qualitat. Fins el dia d'avui no es coneix, almenys públicament, l'origen d'aquesta terbolesa tot i estar informats els Agents Rurals i l'Agència Catalana de l'Aigua. Les hipòtesis podrien ser la falta de depuració del nucli de Pontils, la mala gestió d'alguna granja, etc., o una sinergia de diferents impactes inclosa l'EDAR.

3.2 LES AMENACES URBANÍSTIQUES

Farà aviat quatre anys que el municipi de Querol va presentar un Pla d'Ordenació Urbànic Municipal (POUM) per fer 6.000 habitatges nous. Això va fer que s'originés una gran polèmica i que el tema fos tractat en diferents mitjans de comunicació. En aquest POUM el projecte més famós va ser el de Rocacorba, el qual pretenia construir 1.027 cases a sobre el nucli de Querol i arribant fins a Montagut. Després d'una important protesta ciutadana encapçalada per la Plataforma Salvem Querol (formada per l'Associació de Veïns del Nucli Antic de Querol més el GEPEC) els dos POUM presentats inicialment van ser retirats i fins i tot el fiscal va interposar una querella contra els membres de l'equip de govern de l'Ajuntament de Querol: en poc temps una zona on no estava previst construir res (Arboçar) va ser comprada per 70.000 € i al cap de poc temps ja s'hi podien fer 1.400 cases i es volia vendre per 5.000.000 €.

A dia d'avui finalment hi ha un Pla Territorial del Camp de Tarragona on es fixen unes directrius (compactació de sòl urbanitzable, sòls protegits...) perquè les pretensions expansionistes de determinats ajuntaments es vegin racionalitzades. Cal recordar que amb la Segona República ja s'havien redactat plans d'ordenació del territori (*Regional planning*); però han hagut de passar 30 anys de democràcia per tornar a fer un pla territorial, massa tard per a determinades zones.

3.3. ELS INCENDIS FORESTALS

Una altra amenaça del Bloc del Gaià són els incendis forestals. Els últims grans incendis es van produir entre els anys 1978 i 1980. El més gran va arrasar més de 5.500 ha, principalment dels termes del Pont d'Armentera, Querol i Pontils. Des de llavors s'han produït incendis menors com l'últim del 10 d'octubre de 2004 a Pontils, que va cremar 10 ha. En general després de 30 anys la vegetació s'ha anat recuperant tot i que encara no ha arribat a l'estat propi d'un bosc mediterrani. A excepció dels llocs més deprimits on les condicions són més seques a causa de l'exposició i on a més hi ha poc sòl, la vegetació de garrics i altres espècies d'aquests ambients calcícoles són les que predominen.

Un factor que pot afavorir a la propagació dels incendis forestals és la continuïtat de la massa forestal a causa de l'abandonament de terrenys agrícoles que s'han convertit en boscos o en herbassars.

3.4. LES ACTIVITATS EXTRACTIVES

La pedrera de Vilaperdius a Pontils és un altre element pertorbador del paisatge del Bloc del Gaià. Aquest impacte comporta la pèrdua d'hàbitat de les espècies, l'augment de trànsit de les carreteres, les vibracions i sorolls que tant afecten els habitatges de Vilaperdius com la fauna de l'entorn.

Segurament que les pedreres han d'existir perquè la societat a on vivim les necessita però també hem de tenir en compte la seva ubicació. Fa 30 anys la protecció d'espais naturals era escassa, ara després d'aquest temps aquesta indústria ja no es podria obrir en aquest lloc perquè és espai Xarxa Natura 2000. Tot i això encara hi ha ajuntaments de l'Alt Gaià, com el de Querol, que intenta posar una pedrera i un abocador al perímetre de la Xarxa Natura i en espai de valor natural reconegut inicialment pel Pla Territorial del Camp.

Cal tenir en compte que moltes de les espècies que habiten aquests espais com ara l'àliga cuabarrada, l'àliga daurada, el falcó peregrí, el duc... es troben estrictament protegides per la legislació vigent, que són considerades espècies d'interès prioritari per la Unió Europea. Les normatives europees les reconeixen com algunes de les espècies que requereixen una major protecció (ICRA).

3.5. LA FALTA DE PLANIFICACIÓ DE L'ENERGIA EÒLICA

L'energia eòlica és una energia de futur però també hem de planificar-la.

Els aerogeneradors cada cop encerclen més les 20.000 ha protegides en el Sistema Prelitoral Central. Si aquest espai està protegit és principalment perquè és hàbitat de diverses aus amenaçades. La massificació de l'energia eòlica pot fer que aquest espai quedi encerclat per trampes mortals per diverses espècies.

Un clar exemple de l'impacte que pot causar un parc eòlic, no només paisatgístic, és el de Montargull, a la Baixa Segarra. Aquí des de fa més de 15 anys l'Associació d'Ornitologia de la Baixa Segarra fa censos de les aus migratòries europees que aprofiten aquesta connexió natural entre els Pirineus i la Serralada Prelitoral per desplaçar-se fins l'estret de Gibraltar i d'allà a l'Àfrica. Ara aquestes rutes migratòries trobaran un nou obstacle: una línia de centenars d'aspes girant.

Tot i aquestes amenaces el Gaià encara té potencialitat per recuperar les espècies extingides i arribar a ser un riu mediterrani de referència.

3.6. LA SORTIDA AL MAR

Que el riu Gaià no arribi al mar també afecta el Bloc del Gaià ja que espècies com les anguiles no poden remuntar el riu.

□ Figura 6: Des del cim de Montagut es veu el mar, on el riu Gaià hauria de desembocar, però actualment la totalitat del seu cabal queda retinguda al pantà del Catllar.

4. FUTUR DEL GAIÀ

És hora de tornar al Gaià la seva plenitud. El Gaià és un riu amb grans oportunitats. El Gaià és un riu amb un gran patrimoni natural tal com ho recull la Xarxa Natura 2000, que protegeix una amplíssima part del seu territori. El Gaià és història, fou frontera de la Marca Hispànica durant dècades i deixà un llegat de castells, torres i altres fortificacions de gran valor cultural. Totes aquestes condicions donen a les Terres del Gaià un potencial de desenvolupament sostenible únic. Es podria aprofitar per aportar un turisme de qualitat a aquestes terres per tota aquella gent que busca tranquil·litat i gaudir de la natura i la història i, al mateix temps, donar una sortida econòmica viable a molts pobles de la vall del Gaià en lloc de buscar solucions només en les llicències d'obres o amb pedreres i abocadors.

Però per això abans cal tenir un riu de veritat, que arribi al mar. A més el fet que el Gaià transcorri per la majoria del seu recorregut per terres amb poca densitat de població i amb poca pressió industrial (però cada dia més) podria fer d'aquest riu un riu model, un riu amb aigua de bona qualitat des del seu origen fins al mar i amb totes les espècies típiques d'un riu mediterrani.

5. REFERÈNCIES

Catàleg del Paisatge del Camp de Tarragona. Conselleria de Política Territorial i Obres Públiques (2008).

Pla Territorial del Camp de Tarragona (aprovació inicial). Conselleria de Política Territorial i Obres Públiques (2008).

Aprovació Xarxa Natura 2000. Conselleria de Medi Ambient i Habitatge (2006).

Informe de l'Institut Català per a la Conservació dels Rapinyaires sobre el POUM de Querol (ICRA) (2004).

Impacte de la depuradora de Santa Coloma de Queralt sobre el riu Gaià. Jordi Pijoan. Treball de Ciències Ambientals (2004).